

Många sydsvenska skogsägare har förvånat noterat att till synes stabila granar och tallar nu lätt knäcks några meter upp på stammen. En ganska beskedlig vindby eller en åskby kan räcka och oftast lägger de sig i motsatt riktning mot den gängse sydvästliga stormriktningen. Orsaken är dolda skador efter Gudrun som träden försökt valla över i form av tydliga bulor.

BULIGA TRÄD

– dolda skador efter Gudrun

– Det är typiskt att träden nu lägger sig i motsatt vindriktning mot den som stormen hade, säger den skoglige doktorn Harald Säll på Växjö universitet som tittat närmare på fenomenet.

– Skillnaden mellan tryckhållfasthet och draghållfasthet i stammen gör att träden nu lätt bryts av. Tryckhållfastheten är bara omkring en tredjedel av draghållfastheten. Tryckbrottet efter stormen på stammens läsida förde med sig vågräta sprickor där cellerna mosades och dog. Ofta uppstod sprickorna i grenvåningarna där veden varit svagare när fibren försökt svepa runt knaggarna, förklarar han.

Ofta är det fyra till fem meter upp från marken som träden nu knäcks och lämnar rejäla högstubbar efter sig. Om brottytan studeras framgår att brottet är plant och mosigt på ena sidan medan det är utdraget och spetigt på den andra.

Dolda tryckbrott

– De går av där de dolda tryckbrotten sedan tidigare går in till mörken, det vill säga trädets mitf. Då behövs inte mycket. Kommer det en plötslig vind- eller åskby från en annan riktning böjer de sig och kan knäckas, säger Harald Säll.

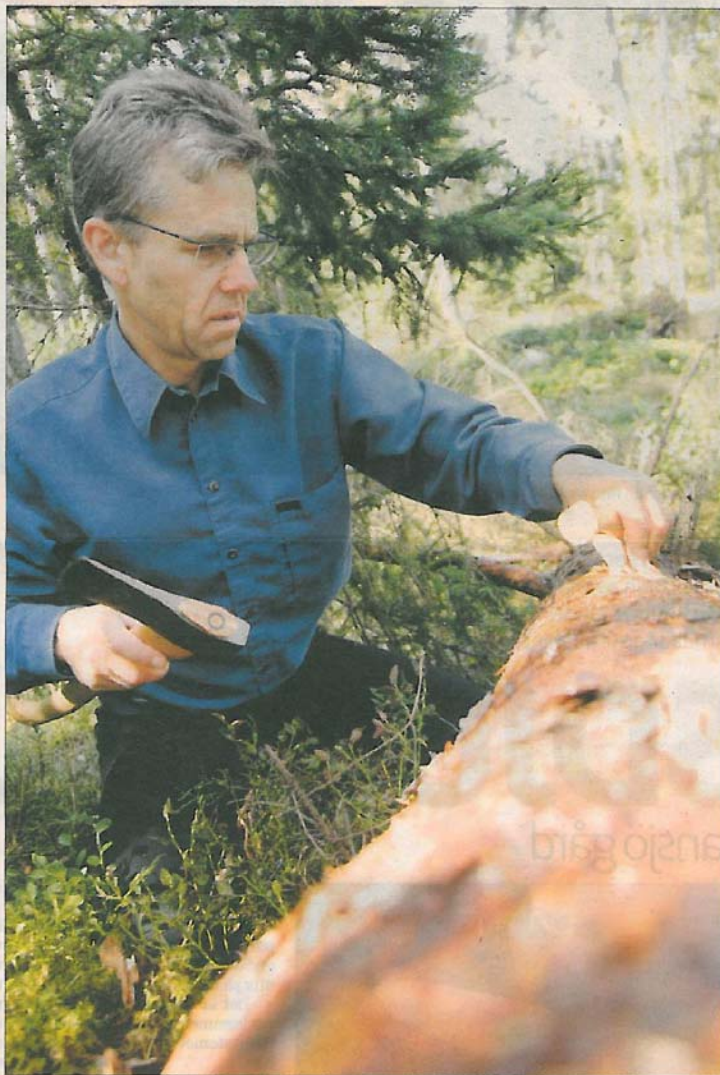
Han har noterat det här sedan några veckor efter Gudruns framfart och även uppmärksammat på fenomenet av Skogssällskapets tidigare medarbetare Rolf Henrikssons som lika tidigt observerade samma sak och försett forskaren med flera tydliga exempel.

– Det har trillat träd av den här orsaken nästan hela tiden sedan Gudrun utan att skogsägaren riktigt förstätt varför. Och träd kommer att falla flera år framåt, säger Harald Säll.

Lappa över skadan

Det finns dock tydliga tecken på att träden är i riskzonen för den som tar sig tid att studera stammarna. Massor av svulstliknande bulor är tecken på inre brottskador. De finns även på träd som inte böjt sig alls.

– Det är lätt att förvillas tro att det handlar om kvistansvällningar men bulorna är trädens försök att lappa över skadan. På tryckskadesidan är cellerna döda, där klarar det inte att lappa över. Men på andra sidan finns en tillväxtzon kvar mellan ved och bark. Där öser trädet på

Bulstudie. På en i sommar nedbläst tall fixar Harald Säll en genomskärning av en bula som trädet bildat vid en brottsplats. Bulan består av tre breda årsringar. Foto: LENA GUNNARSSON

med ny ved över brottet. Troligen går det ändå av så småningom, säger Harald Säll.

I Fyllerydsskogen i Växjö visar han flera exempel. Dels på hur ganska stora tallar och granar som knäckts i sommar på grund av sviter efter stormen, dels på hur träden försöker skylla över brotten.

Med hjälp av yxa och stämjärn ordnar han en genomskärning av en av många bulor på en knäckt tall med ännu gröna barr som fallet till marken.

– Här är tre väldigt breda årsringar som trädet försökt valla över med i den tillväxt-

zon som funnits kvar, just här har veden levt, visar han.

Men när han karvar bort bark lite vid sidan av bulan blottar sig en tydlig spricka som ett exempel på varför träd till synes utan förklaring till slut fått ge sig för skador som uppstod den där natten i januari 2005.

Duger till massaved

– Det vore intressant att få pengar till att studera det här närmare för att se hur vanligt det är och vad det betyder för det sågade virket. Hittills har intresset mest inriktats på att lodräta sprickor och spjälk-

ningar, säger Harald Säll.

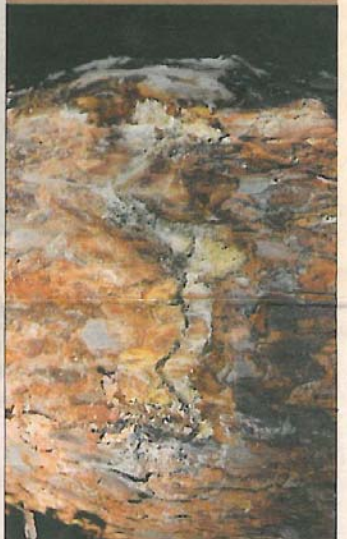
– När man lär sig att se de dolda skadorna även i raka träd borde de gå att ta bort i gallringarna. Träden duger i stor utsträckning bara till massaved. När timmer ska klassas efter hållfasthet får bara fem procent vara svagare än en lägsta kritisk nivå.

– Men i normala fall räknar man då med att de procenten bara är något svagare, här är det värre än så. Troligen hittas dock det här virket när det hållfasthetsbedöms i sågverken. Antingen går det av eller upptäcks under sorteringen, säger han.

Kent Axelsson

Typisk brottprofil på en kvarstående högstubbe där skador efter Gudrun till slut knäckt trädet när vinden kom från motsatt håll. Då har inte ens draghållfastheten på ena sidan stått emot. Foto: LENA GUNNARSSON

Sprickbildning. Där tillväxten kunnat fortsätta efter stormen har trädet lappat över skadan med ny ved i ett försök att bli stabilt igen. Men det har det inte lyckats med där tryckskadan tagit död på cellerna. När bark skärs bort runt stammen avslöjas en tydlig spricka. Foto: LENA GUNNARSSON

Hållfasthetsskillnad. Det plana, vågräta tryckbrottet in till mörken blev till slut för mycket för trädet som bröts av trots att den starkare draghållfastheten höll det upprätt under ett par år efter att skadan uppstod. Foto: LENA GUNNARSSON